

ไม้ยืนต้นของ Edutainment

แม่ ประกาศ ชลครานนท์
จมอกกับ “กรุงเทพธุรกิจ” ในเช้าวันหนึ่งว่า
“วงการบันเทิงของไทย ไม่มีนักประชัญ”

แต่ไม่ได้หมายความว่า อุตสาหกรรม
เกี่ยวกับ entertainment ของบ้านเรานั้น
“ไม่มีนักคิด”

ความเป็นนักคิดจาก “ตัวตน”
เจ้าของนามปากกา “โก้ ล้ำลูกกา” นั้น
วัดได้จากผลงานมากมายหลายอย่างในช่วง
สองทศวรรษที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นละครเวที
จากโรงภาพยนตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
“เดลิเวีย” หรือ “เฮอโม” และอื่นๆ
อีกมากมาย (ศิลปิน), รายการทีวีที่หลายคน
จดจำได้ในยุคก่อนอย่าง “เทวตทกสรรค์”
หรือก่อนหน้านั้นกับหนังสือ
“ขอชื่อสุริยสามสี่ชาติ” แม้แต่บทความหรือ
งานเขียนนั้น ยังไม่ต้องกล่าวถึง

ประกาศ ชลครานนท์

มันคือหนทางหนึ่ง
“เชื่อมต่อ” ตัวเขากับคนรุ่นใหม่
อย่างชัดเจนที่สุดทางหนึ่ง นี่ยังไม่
นับอีกมากมายรายการในนาม
ของ “เวิร์คพอยท์ฯ” ..กระทั่ง
ตอนนี้ มันถึงที่เคย์อยู่หน้าจอ
สี่เหลี่ยม ก็ค่อยๆ ออกเดินทางมา
สู่การเป็น show แล้วบน stage
ในบ้านเรา มีอีกหลายตัวอย่างที่
จะยกมาถึงศักยภาพไร้ขีดจำกัด
ของเขา แต่คงเพียงพอแล้ว
ที่จะยืนยันว่า ประภาส ชล
ศรานนท์ เป็นนักคิดเกี่ยวกับ
entertainment ของบ้านเรา

และนี่คือ แสงหนึ่งของแสง
แดด ที่ส่องแสงมาถึงความใฝ่ฝัน
ของสังคมไทยวันนี้

“ผมว่าบ้านเมืองเราตอนนี้
ส่วนใหญ่คนจะพูดว่าสิ้นหวัง
ท้อแท้ โดยเฉพาะการเมืองที่
ดูเหมือนไม่มีทางไป แต่ก่อนมัน
อาจจะดูออกว่าสองแยกสามแยก
แล้วเดี๋ยวก็ถึงที่หมายเอง แต่ตอน
นี้มันเป็นเรื่องยาก และแต่ละแยก
ที่ดูแล้วก็เหมือนจะเป็นทางตันทั้ง
นั้น คนส่วนใหญ่จึงรู้สึกไม่มีหวัง
ผมคิดว่าสุดท้ายเราน่าจะมองไปที่
วัฒนธรรมของความเป็นคนไทย
วัฒนธรรมไทยมันไม่เหมือนใคร
นะ อย่างการมองหน้าแล้วยิ้มๆ
แล้วให้อภัยนั้น เราได้อามาใช้กัน
บ้างหรือยัง ผมว่าบ้านเราเนี่ย มี
ของดีที่สวยเลยก็คือวัฒนธรรม เรา
ยังไม่เคยใช้วัฒนธรรมของเรา
จริงๆ มาเป็นอาวุธนะ”
ไทยๆ คือ ไม่ตาย

ประภาส บอกว่าอันที่จริง
เสน่ห์ของความเป็นไทยๆ นั้น
มีอยู่หลายอย่างหากสามารถนำมา
ใช้และทำ เขายกตัวอย่างว่าเคย
คุยกับ ทอดด์ ทองดี แล้วฝรั่ง
นามนี้บอกว่าเวลาเขามอง
วัฒนธรรมไทย เขาบอกเขาชอบ
อะไรบางอย่าง รวมทั้งชอบความเป็น
เป็น “ไลฟ์สไตล์แบบคนไทย”

“เช่น การไม่จริงจัง แม้แต่
โกรธก็ไม่จริงจัง ฟังเผินๆ บางที
เหมือนโดนต้อนนะ แต่มาคิดอีกที
ผมว่าการให้อภัยนั้นแหละ ฟังดู
ชู้ย แต่เวลามันตึงมากๆ เรื่อง
แค้นกันนี้ชู้ยๆ กันบ้างก็ดี อย่าไป
ตึงนัก เราเองเป็นคนไทยอยู่ใกล้

มากจนลืมนึกไปเหมือนกันว่าเราไม่
เคยเคียดแค้นกันขนาดนั้นะ”

ผู้บริหารของเวิร์คพอยท์ฯ
ในภาคส่วนนักคิดนั้น บอกว่าแม้
แต่ตัวเขากับชีวิตก็ไม่นิยามให้อะไร
ต่างๆ มันตึงเกินไป

“เวลามันตึงก็เอาคำพระเข้า
มาบอกว่า เออ ต้องหย่อนลงมาๆ
หรือบางครั้งถ้ามันหย่อนมากๆ ก็
เอาคำพระมา เออ ตึงให้มันตึงอีก
หน่อย ปรัชญาทางสายกลางของ
พระพุทธเจ้านี้ไม่เชยนะ ผมว่ามัน
เหมาะกับบ้านเมืองเราที่สุด ยิ่งกับ
ยุคนี้ยิ่งเหมาะ สุดท้ายถ้าตัวเอง
รู้สึกตึงมากๆ ผมกระโดดออกมา
จากตัวเองมายืนดูตัวเองเลย แล้ว
ก็ลมเพชรตัวเองว่า ตึงไปแล้วมัน
ได้อะไร ผมว่าปัญหาการเมือง
ตอนนี้มันตึงหนักสุด มันเหมือน
จะไม่เผาไฟกันหรือเปล่า (ยิ้ม)
คนไทยเราไม่เป็นอย่างนี้ไม่ว่า
จะชาวบ้านร้านช่องหรือพ่อค้า
แม่ขายอะไรก็ตาม บ้านเรามันไม่
เคยรุนแรงแบบนี้”

อดีตเงาร่างของ โก๋ ลำลูกกา
บอกว่า ของดีของบ้านเรานั้นมี
เยอะจริงๆ นำเสียดายว่ายังไม่ถูก
เอาใช้อย่างจริงจัง แง่มุมหนึ่งที่
อาจจะท่อนแนวคิดนี้ออกมาก็คือ
ขณะที่ผู้ผลิตบันเทิงพยายาม
จะวิ่งไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว
เขากลับชักชวนนักฟังและนักอ่าน
หันหลังมามองเรื่องง่ายๆ อย่าง
รายการ “คุณพระช่วย” เพลงของ
“เยื่อไม้” และหนังสือ “มังกรไฟ
ไม่เรียนหนังสือ”

“ผมมองอย่างนี้ ผมมองว่า
ของดีๆ ในบ้านเรานั้นมันมีเยอะ
เลยนะ เราน่าจะจัดมาใช้กันบ้าง
อาวุธของอเมริกาคืออะไร รถถัง
ปืนใหญ่ จรวด หรือ ไอ้ที่แรง
กว่านั้นคืออะไร ผมมองว่า
ฮอลลีวูดนี้แหละคืออาวุธที่ทรง
พลังที่สุดของอเมริกา เราดูหนัง
เราเห็นวิถีชีวิตของคนอเมริกา
ฟังเพลงบลูส์ เพลงร็อค เพลง
อาร์แอนด์บี นู๋ยีนส์ แม้แต่
ทำเต็นท์ อเมริกาส่งออก
วัฒนธรรมให้คนทั้งโลกบริโภค
ญี่ปุ่นเคยไม่ยอม แล้วก็ส่งออก
วัฒนธรรมสู้อย่างตอนนี่เกาหลี
ก็เริ่มส่งอาวุธของเขาโจมตีโลก

แล้ว ดาราจักรอง ภาพยนตร์
แม้แต่ผักตดองก็มา เขายังผูก
เป็นเรื่องเป็นราว”

“มีคนบอกทำไมศิลปินบ้าน
เราไม่ทำงานอย่างฝรั่งอย่างเกาหลี
ญี่ปุ่นบ้าง เอาจริงๆ นะ ผมว่า
ศิลปินบ้านเราเก่งนะ ทั้งพี่บ้าน
ทั้งร่วมสมัยทั้งโมเดิร์น ผมว่าเรา
ไม่แพ้ใคร แล้วถามว่าเขายก
งานมาดีๆ ที่มันส่งผลถึงเรื่อง
วัฒนธรรมระดับโลกมัย อยากจน
อกแทบแตก แต่เรื่องแบบนี้ มัน
เป็นเรื่องระดับประเทศ ระดับชาติ
คิดง่ายๆ งบประมาณสร้างหนัง
ฝรั่งเรื่องหนึ่ง สามารถสร้างหนัง
ไทยทุกเรื่องไปยี่สิบปีงบสร้าง
หนังไทยเรื่องหนึ่งถ่ายจากเล็กๆ
ของหนังนอกได้ไม่ถึงครึ่งจาก
เราจะสู้เขาได้ยังไง ศิลปินไทย
ที่มีอิทธิพลในความเป็นชาติไทย
ต้องดูแลตัวเอง กินเกลือเอง
แล้วจะสู้เขาได้ยังไง เวลามีโอกาส
พูดเรื่องนี้กับผู้ใหญ่ในบ้านเมือง
ไม่ว่ารัฐบาลไหน เขาก็จะบอกว่า
มันมีเรื่องอื่นๆ ที่เป็นวาระแห่ง
ชาติมากกว่านี้ แต่ผมว่าเรื่องนี้
แหละที่ควรจะเป็นวาระแห่งชาติ
รัฐบาลเกาหลีเขามีกองทุน
ภาพยนตร์แล้วนะ”

มิดแต่มีทางออก

แล้วอะไรบ้างละ ที่เป็นของ
ดีของไทย ? กรุงเทพธุรกิจโยน
คำถามให้เขาตอบ

“มองเห็นการเกษตรโดย
เฉพาะเรื่องต้นไม้ มองเห็น
วัฒนธรรม ของสองอย่างนี้ อย่าง
เกษตรนี่ พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวทรงมองเห็นมาตั้งนานแล้ว
ว่า บ้านเราต้องเกษตร เกษตร
เป็นจุดแข็งของประเทศเรา เรา
หลงไปเป็นนิกร้อยนั้น เหมือนเรา
ถูกหลอกนะ อะไรต่อมิอะไรก็มา
ตั้งโรงงานที่นี้ จริงอยู่ ตัวเลขอะไร
ต่อมิอะไรทางเศรษฐกิจคงดีขึ้น
แต่ตัวเลขด้านสิ่งแวดล้อมมันแย
ลง ที่สำคัญ ผู้คนทั้งระดับแรงงาน
และระดับความคิดหนีจากเกษตร
มาหลงไหลกับนิกรี้ไปหมด

ส่วนเรื่องศิลปวัฒนธรรม
ไทย ผมว่าของเรากลมกล่อมจะ
ตาย เราอยู่ตรงกลางระหว่างจีน
กับอินเดีย คนไทยเป็นศิลปิน

แล้วก็ผสมทุกอย่างแบบลงตัว
กลมกล่อม ทั้งเพลง ภาพวาด
นาฏศิลป์ แม้แต่การแพทย์แผน
ไทยนี่ก็เป็นวัฒนธรรมผสมที่แข็ง
แรงมากของเรา เราเป็นนักผสมที่
เก่ง เพลงไทยเรามาเนี่ยลาว
เขมร ญี่ปุ่น เพราะๆ ทั้งนั้น”

ช่วงที่ผ่านมาน แนวคิดหนึ่ง
จากการเมืองมัก “โยนหินถ้าม
ทาง” ไปถึงชนชั้นกลางในสังคมว่า
กำลังทำอะไรอยู่ หรือมีส่วนใน
การแก้ปัญหาแค่ไหน ? แต่
ประภาส บอกว่าเขาไม่แน่ใจนักว่า
ใครคือชนชั้นกลาง

“ผมว่าเราต้องถามว่า

ใครคือชนชั้นกลางแน่ๆ ตอนนี
มันมองไม่ออกว่า ใครคือชนชั้น
กลาง ที่อยู่ในถนนสีใหม่ ที่อยู่
ในการเลือกตั้งท้องถิ่น สีหรือ
เปล้า หรือคนที่นั่งเจ็บบจๆ ที่อยู่
ในบ้าน ไชยชนชั้นกลางหรือ
เปล้า พวกที่อยู่ในตลาดนัดละ
บางที่ทุกคนจะบอกว่าตัวเองคือ
ชนชั้นกลาง อันที่จริงไม่ว่าใน
สังคมไหน คนที่อยู่ในสัดส่วนที่
เยอะที่สุด หรือกลางๆ สุด เป็น
คนมีบทบาทมากที่สุดอยู่แล้ว”

ปัญหาหลายอย่างรุนแรง
ประเทศไทย แต่เขาบอกว่า ไม่สิ้น
หวังแม้จะพูดติดตลกว่า แม้มันจะ
มิด เหมือนอยู่ในห้องมืดๆ แล้ว
ไม่รู้จะออกทางไหน

“...แต่รู้แหละว่า มันมีประตู
แน่ๆ อันที่จริงเราไม่ควรสิ้นหวัง
อะไรเลยนะ ไม่ว่านันจะมีมิดแค่
ไหน ผมว่าตอนนี้ เหมือนบ้านเรา
เป็นโรงเรียน แล้วมีครูใหญ่คน
หนึ่งบ่าปลุกต้นไม้ ก็เลยปลุก
ต้นไม้ในทั้งโรงเรียน ในสนาม
บอลก็ปลุก พออีกวันเปลี่ยน
ครูใหญ่ คนใหม่อยากให้อีกฟ้า
ฟุตบอลเป็นหน้าเป็นตาของ
โรงเรียน ก็สั่งให้ตัดต้นไม้ออก
เพื่อให้เด็กนักเรียนเตะฟุตบอล
ผมว่าบ้านเรามันเป็นแบบนี้
โครงการระยะยาวเราไม่มีเลย
เอเนทรานซ์เปลี่ยนระบบแทบ
ทุกสามสี่ปี เสาตอมอโรไฟโตเด
เต็มไปหมด เรื่องระบบขนส่งมวล
ชน ไม่มีใครรู้เลยว่าจะไปทางไหน
ผู้คนก็เพิ่มมากขึ้น น้ำก็ท่วมทุกปี
อย่าว่าแต่เรื่องเกษตรหรือเรื่อง

วัฒนธรรมเลย ธรรมเนียมหลักของประเทศไทยไม่รู้จะไปทางไหนเลย”

เมื่อ ปรึกษา ยกตัวอย่างถึงครูใหญ่บ้าปลูกต้นไม้หรือฟุตบอล เราจึงถามว่ามันใช้กรณีเดียวกับแนวคิดที่นักการเมืองบางคน เคยออกมาพูดว่า ตอนนี้สังคมไทยควรมีสวนสาธารณะก่อนหอศิลป์ หรือมีห้องสมุดก่อนสวนเด็กเล่น

“มันสำคัญหมดทั้งนั้น เหมือนแม่คนหนึ่งไปคัดค้นลูกชายว่า ลูกจะเลือกแฟนหรือเลือกแม่ ทำไม่ต้องเลือก ทั้งๆ ที่สำหรับลูกชายแล้วมันสำคัญทั้งสองอย่างนี้ แล้วมันก็คนละเรื่องกันด้วย หลายเรื่องในบ้านเมืองเราเป็นอย่างนี้ เหมือนว่าเป็นเรื่องเดียวกัน ใช่ เราต้องเรียงลำดับว่าอะไรสำคัญที่สุด แนนอน รัฐธรรมนูญสำคัญที่สุด แต่ผมกำลังบอกว่า ต้องเรียงลำดับแต่ไม่ใช่ไม่สนใจเลย หรือมองเห็นเป็นเรื่องเล็กๆ อย่าลืมนะครับ ในโลกนี้ไม่มีอะไรเป็นเรื่องเล็กหรืออก แม้แต่การเสียเวลาเลือกหัวหอมในตลาดของแม่บ้าน ผมก็ว่าไม่ใช่เรื่องเล็ก ผู้ใหญ่ในบ้านเมืองอาจจะมองว่า การที่เกาหลีส่งท่าเดิน ส่งพระเอก นักร้องเป็นสินค้าออก คงเป็นเรื่องเล่นๆ ไม่เล่นนะครับ เขากำลังทำแบรนด์ของประเทศเขาอยู่นะครับ เมื่อก่อนเราพูดถึงเกาหลี รู้สึกยังงั้น แล้วเดี๋ยวนี้รู้สึกยังงั้น”

ต้องสร้างวิชาพอเพียง

ถ้าพูดถึง “ทำเดินเกาหลี” เป็น “แบรนด์” แต่เจ้าของหนังสือ “มังกรไฟไม่เรียนหนังสือ” ก็ไม่ได้บอกว่า เราต้องส่งท่าเดินเซอร์ไปประกวดแข่งขัน เขากลับมาพูดถึงตัวอย่างง่ายๆ ว่า การเกษตรเป็นอาวุธสำคัญของเรา

“ถ้ามองอาวุธในการแต่งตั้งรับแม่ไก่ไขวกฤตการณ์ความยากจน ผมเคยคุยกับรุ่นพี่ที่ทำงานเกี่ยวกับงานส่งเสริมแนวคิดพอเพียงในแวดวงการเกษตรคนหนึ่ง สำหรับคนเมืองหรือคนชั้นกลางมักมองว่า เกษตรคือชาวไร่ชาวนาคือสวนคือการทำนาถุ้ง แต่เขา

**เหมือนบ้านเราเป็น
โรงเรียน แล้วมีครู
ใหญ่คนหนึ่ง
บ้าปลูกต้นไม้ ก็เลย
ปลูกต้นไม้มันทั้ง
โรงเรียน ในสนาม
บอลก็ปลูก พออีก
วันเปลี่ยนครูใหญ่
คนใหม่อยากให้กีฬา
ฟุตบอลเป็นหน้า
เป็นตาของ
โรงเรียน ก็สั่งให้
ตัดต้นไม้ออกเพื่อ
ให้เด็กนักเรียน
เตะฟุตบอล พมว่า
บ้านเรามันเป็น
แบบนี้ โครงการ
ระยะยาวเราไม่มีเลย**

บอกว่าไม่ใช่ คำว่าเกษตรของเขาหมายถึงวิถีเกษตร การที่เราปลูกต้นไม้หน้าบ้านก็เป็นเกษตร การตัดกระถินริมรั้วมาจิ้มน้ำพริกก็เป็นเกษตร การเอาใบไม้มาผัดกินทำปุ๋ยใส่แปลงดอกไม้ก็เป็นเกษตร การเลี้ยงปลาเลี้ยงไก่ไปพร้อมๆ กัน ไม่ต้องเลี้ยงเยอะก็เป็นเกษตร แล้วผู้คนส่วนใหญ่ของประเทศสามารถอยู่ได้สบายด้วยวิถีนี้ เศรษฐกิจมันจะตกแค่ไหนก็อยู่ได้ ในหลวงท่านพระราชทานแนวคิดนี้มาตั้งนานแล้ว พวกเราไม่ได้เอาไปใช้เป็นรูปธรรมกันเอง

ส่วนถ้ามองในเชิงรุก ทำไม่ผมจึงมองประเทศเราเป็นมหาอำนาจด้านนี้ได้ ประเทศเราทั้งความขึ้น ทั้งอุดมภูมิ กลางวันกลางคืนไม่ต่างกันมาก ฤดูแต่ละฤดูก็ไม่ต่างกันมาก มีเขามีทะเลมีที่ราบ พายุแรงๆ พัดมาก็มีกำแพงกันไว้ให้ ดินอุดม แมลงยั่วเยี้ยปลาชุกชุก ปลูกอะไรก็ขึ้นหมด คนจีนสมัยไอ้หนุ่มซินตึ้งนี้ โจรกันเลยว่าเมืองเสียมนี้เอาท่อน

ไม้ปัก ไม้กิ่งอกแล้ว เองง่ายๆ เลย ปากร้างทิ้งไว้เน่ ผ่านไปห้าหกปี ต้นไม้ไม่น้อยใหญ่ที่ขึ้นเอง สมุนไพรทั้งนั้น เเดินบอกชื่อบอกสรรพคุณ นีบอกกันเป็นเดือนยังไม่ครบ มหาอำนาจด้านสมุนไพรนี่เราเป็นได้แน่นอน แต่รัฐต้องเน้นเรื่องความคิดและการสนับสนุน และต้องสร้างค่านิยมใหม่ให้ได้ว่า คนหนุ่มสาวที่มาเรียนเกษตรนี้เท่และรวยได้ดี”

“ผมเชื่อเรื่องต้นไม้ ผมเชื่อเรื่องธรรมชาติ เชื่อในพลังของมัน แม้แต่การทำงาน เวลาเราเข้าไปใกล้มัน มันมีพลังนะ แม้แต่การเขียนหนังสือเขียนเพลง ผมก็ชอบที่ลากเข้าไปหาธรรมชาติ ตอนที่ถาปัด จุฬาฯ เขารวมตัวจัดงานขึ้นมางานหนึ่ง เขาอยากให้ผมแต่งเพลงเพลงหนึ่ง เกี่ยวกับพลังของคนทำงานสถาปนิก ซึ่งตอนนั้นผมพบว่าเวลาเขียนไปแต่ละเรื่องลม เรื่องฝน เรื่องแดด เรื่องอะไรนี้ มันมีพลังมากกว่า..”

บางสิ่งยังตั้งเครียด บางอย่างเริ่มคลายตัว น่าสงสัยว่าประเทศไทยในอนาคต 5 ปีนับจากนี้จะเป็นอย่างไรในสายตาของเขา

“ถ้ามองแบบธรรมดาแบบลบบฯ หน่อย ก็คงจะเหมือนประเทศอื่นๆ ในโซนนี้ ที่เติบโตตามแต่ที่ประเทศแม่เขาวางมาตรฐานไว้ ทั้งอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น ตัวเลขทางเศรษฐกิจตามเขาก็วิเศษนั้นของเขา ก็คงสู้เงินกันเข้ามา แต่ถ้าผมถามตัวเองว่าอยากให้เป็นอย่างไรนั้นนะ ผมว่าเรามีของที่อยู่ เพราะเราสามารถเป็นมหาอำนาจบางด้านได้ ถ้าเรามุ่งด้านนี้ สร้างวิชาของเราเองขึ้นมาบ้าง “วิชาพอเพียง” ที่ในหลวงท่านทรงพระราชทานมาให้ที่นี่ ไม่ใช่วิชาของพวกตะวันตกนะ”

และวิชาง่ายงามอย่าง “พอเพียง” นี้เอง ที่เป็นวิชาของนักปราชญ์ วิชาของจอมยุทธ์

อย่างน้อย นักคิด อย่างประภาส ก็เชื่อมั่นอย่างนั้น ●